

Virtavesien hoitoyhdistys Virho ry

www.virho.fi

facebook.com/Virho

instagram.com/virho_ry

Virtavesien hoitoyhdistys Virho ry – elonkirjoa virtavesiin

Sisällysluettelo

1.	Toiminnan yleiskuvaus: kunnostustoiminta, muu vaikuttamistyö ja yhteistyö	2
2.	Esimerkkikohde Vantaanjoki.....	6
3.	Palkatun henkilöstön tekemät kunnostukset	7
4.	Talkookunnostukset	7
5.	Koneelliset kunnostukset	9
6.	Vaellusesteet.....	12
7.	Toiminnan rahoitus, talous, hallinto ja jäsenoiminta	13

1. Toiminnan yleiskuvaus: kunnostustoiminta, muu vaikuttamistyö ja yhteistyö

Virtavesien hoitoyhdistys Virho ry (Virho) on vuonna 1990 perustettu yleishyödyllinen yhdistys. Virhon moninkertaisesti palkitun toiminnan tavoitteena on elvyttää ja kunnostaa puro- ja jokivesistöjä sekä turvata koko vesiekosysteemin elinehdot niin laajasti kuin mahdollista. Toimintamme hyödyttää puro- ja jokivesissä, eli virtavesissä, elävien kasvi-, lintu- ja hyönteislajien ja vaelluskalojen kuten taimenen ja ankeriaan ohella mm. nisäkkäitä kuten saukko, rapuja, simpukoita, kalastajia ja maan- ja vesialueiden omistajia.

Virhon tekemät virtavesikunnostukset ovat vuosien saatossa käsittäneet satojen kohteiden kunnostamista talkoilla, kalaportaiden tekoa, vaellusesteiden poistoa ja koneellisia kunnostuksia. Yhdistys tekee kalojen kotiuttamis- ja siirtoistutuksia ja sillä on julkisrahoitteisia hankkeita kunnostuksien toteuttamista varten useissa maakunnissa. Tuloksien seuranta toteutetaan muun muassa järjestelmällisellä syksyisellä lohikalojen kutuseurannalla sekä tutkimuksellisilla sähkökoekalastuksilla. Vedenlaadun seuraamiseksi käytetään jatkuvatoimisia vedenlaadun mittareita. Istutustoimintaa varten Virholla on ollut omaa mätihautomotoimintaa. Taimenen, lohen tai harjuksen istutuksia on tehty kaikkiaan viiden maakunnan alueella. 2020-luvulla kunnostustoiminta on ollut aktiivista Uudellamaalla, Hämeessä, Varsinais-Suomessa, Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla, ja Kymenlaaksossa.

Virho kirjoittaa lausuntoja mm. laki- ja maankäytön esityksiin sekä viestii toimintaansa liittyvistä ja muista toimialaansa kuuluvista asioista mm. kotisivuilla ja Facebook:ssa. Yhdistys pitää jätevesien (pistekuormitus) sekä maa- ja metsätalouden (hajakuormitus) päästöjä esillä.

Yhdistyksen toiminta on säännöllisesti esillä kaikissa Suomen suurimmissa medioissa. Virho on valittu mm. vuoden 2015 vesistökuunnostajaksi, SLL:n vuoden 2020 luontovapaaehtoiseksi ja saanut WWF:n Panda-palkinnon kaksi kertaa. Vuonna 2022 yhdistys oli ehdolla Pohjoismaiden neuvoston ympäristöpalkinnon saajaksi. Virhon aktiiveja on palkittu paikallistasolla.

Yhteistyötä tehdään muiden ympäristöalan ja hyväntekeväisyysjärjestöjen, oppilaitosten, yritysten ja julkishallinnon kanssa. Virhon toiminnassa on aktiivisesti mukana henkilöitä mm. kalatalouden, biologian, tekniikan, liikkeenjohdon ja talouden aloilta. Yhteistyötä tehdään tiiviisti eri ryhmien

kuten maa- ja vesialueiden omistajien, osakaskuntien, yritysten, oppilaitosten, viranomaisten ja kalastuksen harrastajien kanssa.

kuva 1. Sähkökoekalastusta, jossa kalat muutamaksi sekunniksi tainnutetaan sähkövirralla ja kerätään haavilla mittausta varten

kuva 2. Sähkökoekalastuksessa syksyllä saaliiksi tullut taimenen nollikas, eli saman vuoden keväällä kuoriutunut taimenen poikanen. Kalan painon ja pituuden mittaamisen jälkeen kala vapautetaan vahingoittumattomana pyydystyspaikalleen. Tiedot saaliista viedään valtakunnalliseen koekalastusrekisteriin.

kuva 3. Koski ennen kunnostusta (punainen ympyrä on referenssipiste)

kuva 4. Koski kunnostuksen jälkeen (punainen ympyrä on referenssipiste)

kuva 5. Puro ennen kunnostusta

kuva 6. Puro ensimmäisen kunnostuskerran jälkeen

2. Esimerkkikohde Vantaanjoki

Virhon elvyttämistä joki- ja purovesistöistä Vantaanjoki on tunnetuin. Virho on elvyttänyt Vantaanjoen Suomenlahden parhaaksi taimenjoeksi sen jälkeen, kun viranomaiskunnostuksilla oli ensin purettu patoja ja ohitettu niitä kalateillä. Virho on rakentanut jätevesiltä ja muilta vedenlaadun ongelmilta suojassa oleviin paikkoihin pääuomaan, sivujokiin ja puroihin runsaasti vaelluskalojen lisääntymisalueita.

Kunnostustoiminnan rinnalla Virho tekee laajaa Vantaanjoen vesistön tarkkailu-, suojelu-, valistus- ja tiedotustyötä, joilla kunnostuksien tuottama hyöty varmistetaan ja laajennetaan Vantaanjoen vesistön kunnostuskelpoisen alueen kokoa. Vantaanjokeen tehtävistä jätevesipäästöistä raportoimme julkisuuteen yksityiskohtaisesti. Kunnostotoiminnasta, taimenen kudusta ja vesistön yleisilasta raportoidaan kattavasti www.virho.fi-sivustolla.

Kunnostus- ja vaikuttamistoiminnan ansiosta paikalliset taimenet lisääntyvät eri puolilla Vantaanjoen vesistöä, jonka uomapituus on yli 300 km. Merivaelluksen tehneet taimenet lisääntyvät suurimmalla osalla yli 200 km pitkää meriyhteydessä olevaa uomapituutta ja ylimmillään 95 km päässä merestä. Taimenen luonnonlisääntymisen poikastiheydet ovat suuria erityisesti Virhon kunnostustoiminnan pääpainopistealueilla jätevesiltä ja muilta ongelmilta suojaan rakentamalla alueilla. Vantaanjoen menestys osoittaa haasteellisenkin vesistön olevan mahdollista elvyttää tuottavaksi vaelluskalavesistöksi. Sama voidaan toteuttaa useimmissa Suomen jokivesistöissä.

kuva 7. Taimenet kutevat Vantaanjoella

3. Palkatun henkilöstön tekemät kunnostukset

Palkattua henkilöstöä Virholla on ollut 2000-luvun alkupuolelta alkaen. Yhdistyksellä on aktiivisena kolme eri hankekokonaisuutta, joissa on kokoaikaiset palkatut hankevastaavat. He suunnittelevat ja johtavat eri vesistöalueiden kunnostustoimintaa tiiviissä yhteistyössä esihenkilöidensä, ns. vesistövastaavien ja yhdistyksen muiden vapaaehtoisten kanssa.

Yli 20 vuoden ajan yhdistys on työllistänyt kausityöntekijöinä noin kymmenen henkilöä vuosittain virtavesikunnostuksien tekemiseen osin valtion ja kuntien tuella. Korkeakouluharjoittelijoita on ollut erityisesti 2020-luvulla.

Kuva 8. Kausityöntekijöitä vaijeriradalla ja soraistamassa koskea

4. Talkookunnostukset

Talkookunnostuksia järjestetään laajalti hanketoiminnassa sekä vapaaehtoisten järjestäminä kunnostuksina. Hanketoiminnassa talkookunnostukset alkavat kunnostuskauden alussa huhti-toukokuussa ja jatkuu syyskuun loppuun.

Alkusyksystä elokuusta syyskuun loppuun välisen ajan talkoita järjestetään pääkaupunkiseudun purokohteissa. Useimmissa talkookohteina olevissa puroissa on taimenkanta, jonka kehittyminen toimii indikaationa kunnostusten onnistumiselle. Talkotoimintaa on myös Pirkanmaalla.

Talkookohteet valitaan yhteistyössä maan- ja vesialueiden omistajien kanssa. Hyvällä etukäteissuunnittelulla ja talkoojärjestelyillä toimivine ja riittävine työkaluineen virtavettä kunnostetaan useiden kymmenien metrien matkalta yhtenä päivänä. Kunnostusmateriaalia yhden päivän aikana käytetään 10-40 tonnia ja kunnostetaan toistasataa neliömetriä purouomaa.

Kaikille avointen talkookunnostusten ohella vapaaehtoistoiminta Virhossa kattaa olennaisen osan yhdistyksen kunnostustoiminnasta. Kutuseurannassa, kalateiden rakentamisessa, kunnostusviestinnässä ja monissa muissa yhdistyksen toiminnan tavoitteiden mukaisissa asioissa toimitaan vapaaehtoisperusteisesti, mikä merkittävästi lisää rahallisen panoksen tuottoa.

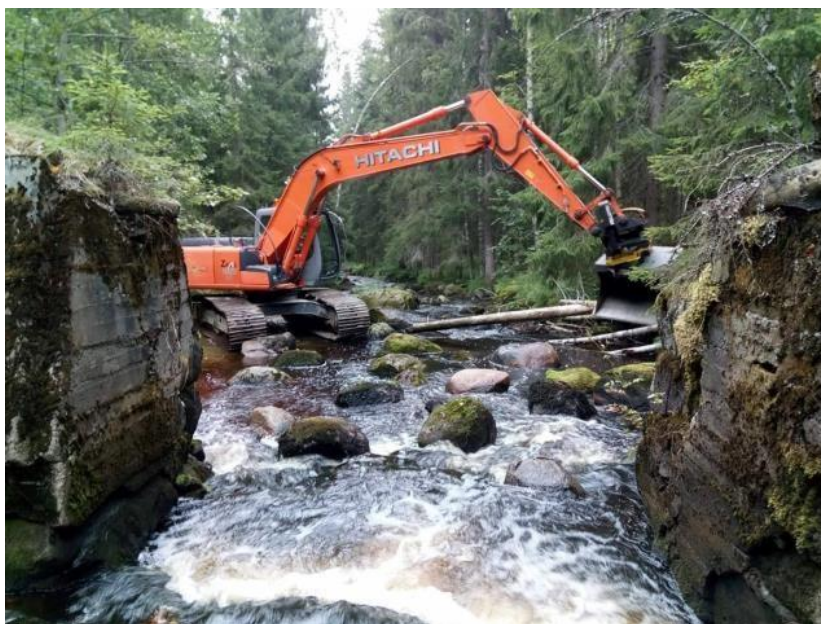
Kuva 9. Talkoolaiset lapioivat soraa kottikärryyn

Kuva 10. Talkoolaiset siirtävät isoja kiviä puroumassa

5. Koneelliset kunnostukset

Käsityönä tehtävien kunnostusten ohella Virho tekee konetyönä tehtäviä kunnostuksia kohteissa, joissa se on mahdollista koneen kulun ja muiden olosuhteiden vuoksi. Konetyön tehokkuus on moninkertainen käsityönä tehtyihin kunnostuksiin verrattuna. Tyypillisesti konekunnostetussa kohteessa viimeiset pienet muutokset tehdään käsin viimeistelemään kunnostuksen tulos. Konetyönkin jäljet ranta-alueilla tyypillisesti maisemoituvat nopeasti viimeistään seuraavana vuonna uuden kasvuston myötä.

kuva 11. Koneellista joen kunnostusta Etelä-Karjalassa

kuva 12. Koneellista joen kunnostusta Uudellamaalla

kuva 13. Kymenlaaksossa sijaitsevan joen kuivilla oleva sivu-uoma ennen kunnostusta

kuva 14. Kunnostuksen jälkeen. Sivuuoma on vesitetty ja sen yläosaan lisätty kutasoraa taimenelle. Sivuuomat ovat taimenen poikasten tärkeintä kasvualuetta.

kuva 15. Kymenlaaksossa sijaitsevan joen pääuoma ennen kunnostusta

kuva 16. Kunnostuksen jälkeen. Pääuomaan lisätyillä kivillä on luotu syvyys- ja virtausvaihteluja sekä lisää reviirejä taimenelle. Etualalla taimenelle kutusoraa lähes uoman koko leveydeltä.

6. Vaellusesteet

Vaellusesteiden poisto ja kalateiden teko ovat yksi Virhon keskeisistä toimista. Niitä toteutetaan esimerkiksi porrastamalla kalannousua varten jyrkkiä koskikölkäitä ja rakentamalla uomia patojen ja vastaavien esteiden ohi.

kuva 17. Virhon rakentama padon ohitusuoma

kuva 18. Kalatien rakennustalkoot

7. Toiminnan rahoitus, talous, hallinto ja jäsenoiminta

Toiminnan kulut muodostuvat valtaosin palkka- ja matkakuluista, kunnostusmateriaali- ja konetyöhankinnoista sekä tavanomaisista yhdistystoiminnan kuluista kuten järjestelmä- ja vakuutuskuluista. Julkisrahoitteisissa hankkeissa kulut tyypillisesti syntyvät ennen tuloja, mikä edellyttää yhdistykseltä riittävää käyttöpääomaa.

Yksityisiä tuloja Virho yrityskumppaneilta, yhdistyksiltä kuten Rotarit ja yksityishenkilöiltä. Yhdistyksellä on rahankeräyslupa. Virho on voittanut rahallisia palkintoja. Varoja käytetään toiminnan ylläpitämiseksi käyttöpääoman ja hankkeiden omarahoitusosuuksien kattamiseksi.

Yhdistyshallinto mm. dokumentinhallinta sekä talous- ja palkkahallinto hoidetaan SaaS-järjestelmillä. Taloudenhoito on konservatiivista, mikä tähtää vakiintuneen toiminnan ylläpitämiseen ja toiminnan vaiheittaiseen kasvattamiseen pitkän aikavälin kassavirtaennusteella. Vuositasolla toiminnan budjetti on vaihdellut 200 000 ja 400 000 euron välillä 2000-luvulla. Laajaan vapaaehtoistyöhön ja tehokkaaseen hankehallintoon perustuen hallintokulut ovat vain 4 % kokonaiskuluista. Tilintarkastus ja hallinnon tarkastus tilataan KHT-tilintarkastajalta vuosittain.

Virho on 20-luvun puolivälissä alkanut tavoitella kasvavaa jäsenmäärää. Viestintää jäsenistön suuntaan on lisätty lähettämällä 4-5 uutiskirjettä vuosi. Vuosikokous pidetään keväisin.